

Director y Administrador

LUDOVICO FURLAN

calle Coronel Ramón Lista 5158
U. T. 50-5502

Naročnina:

Eno leto \$ 5.—; ½ leta \$ 3.—
Posamezna štev. \$ 0.15

PRAVICA

JUSTICIA

PERIODICO YUGOSLAVO - ESLOVENO

TARIFA REDUCIDA

Registro de la Propiedad
Intellectual N° 196.979

No. — Štev. 4.

Buenos Aires, 5 de Noviembre de 1945

AÑO — LETO I.

Jugoslovanska Spomenica Ministrom Velesil

APEL ZA NEPRISTRANSKO RAZSODBO

Začrtanje pravične meje

London, 18 sept. — Najvažnejši izvlečki iz spomenici, ki jo je predložil podpredsednik jugoslovanske vlade Edvard Kardelj svetu zunanjih ministrov v Londonu, glede teritorialnih zahtev od Italije, so sledeči:

Samoodločevanje ljudstev je eden glavnih ciljev Združenih narodov. Zmaga Združenih narodov je usvarila potrebne pogoje za uresničenje teh ciljev in razmere za končno osvoboditev in združenje vseh Jugoslovancev. Oni so se bojevali skozi vsa vojna na zavezniški strani ter utrpeli naravnost strahotne izgube v boju za skupno stvar. Samo človeške izgube znašajo 1.700.000 duš.

Mir, ki ne bi dal pravice do združenja narodu, ki je vedno ljubil svobodo, ne bi bil pravičen mir.

To je vzrok, da Jugoslavija na vlade svojih velikih zaveznikov prošnja, da nepristransko presodijo njene zahteve.

Jugoslavija pričakuje, da bodo zavezniški priznali v celoti njene zahteve za etnografske teritorije njenih narodov — Slovencev in Hrvatov — kajti rektifikacija je potrebna za normalno gospodarsko in kulturno življenje z njenimi zapadnimi kraji in vsledobrambe njenih zapadnih mej.

Neizpodbitna pravica

Upravičene jugoslovanske zahteve do zgoraj omenjenega teritorija — pretežnega dela, ki je poznan kot Julijska Krajina — temelji na neizpodbitnih dejstvih. Teritorij, ki je znan kot Julijska Krajina, sestoji iz slovenskega Primorja, Beneške Slovenije, Trsta in Istre. Na vzhodu se razprostira med jugoslovansko-italijansko politično mejo, kakor je bila določena na podlagi mirovnih pogodb, in jugoslovansko-italijansko narodopisno mejo na zapadu.

Jugoslovansko-italijanska narodopisna meja je zemljepisno zelo razločno začrtana in je skoro spojena na eni strani z Dinarskim gorovjem in Julijskimi Alpami, na drugi pa s severno italijansko ravnino.

Na ravnini žive Italijani oz. Furlani, toda že v bližnjih gorskih vaseh živi kompaktno jugoslovansko prebivalstvo. Med tema dvema narodopisnima krajema se tu in tam vlečejo ozki pasovi ozemlja, na katerem je prebivalstvo narodopisno pomešano.

Samo zapadni del Julijske Krajine se dotika Alp, glavni kraj ozemlja pa so v bistvu del pokrajin Dinarskega gorovja, katero je glavno gorovje v južnovzhodni Jugoslaviji. Julijska Krajina ni v nobenem oziru del severne italijanske planote, kaj šele del Apeninskega polotoka.

Že od časa preseljevanja narodov so bili nekateri kraji Julijske Krajine, to je slovenske Primorske, kompaktno naseljeni s Slovenci.

Slovenska Primorska sestoji iz Goriške, dela Kranjske, ki se imenuje Kanalska dolina, in Beneške Slovenije, katera je del slovenskega narodopisnega teritorija in je bila po prvi svetovni vojni priključena Italiji.

Gorica je mesto s slovenskim imenom, katero so ustanovili nemški grofje. To je edino mesto na Primorskem, ki ima mešano prebivalstvo. V Gorici so živeli Slovenci skozi stoletja, poleg Nemcev in Italijanov (Furlanov).

Leta 1848 se je Trst izrekel proti združitvi z Italijo. Prav tako ni moglo dobiti zamaha v tem mestu italijansko iredentistično gibanje. Za to je več vzrokov:

- 1) Tržačani so vedno dobro vedeli, da blagostanje mesta odvisi od zaledja, katero ni italijansko.
- 2) Prebivalstvo je bilo že od nekdanj mešano in v 19. in 20. stoletju je stalno rastla moč Slovencev na gospodarskem, kulturnem in političnem polju.

V času druge svetovne vojne so tržaški Italijani ponovno in jasno izrazili svojo voljo za pridružitve k državi, katera ima pritegniti slovensko večino v Julijski Krajini — to je Jugoslavija. Oni so podpirali partizansko gibanje od vsega začetka. Vstopili so v njihove vrste in v zadnjem letu vojne organizirali neodvisno četo v jugoslovanski armadi. Po osvoboditvi mesta je italijanska večina v Trstu sodelovala v skupnem mestnem svetu in mu dala podporo v polni meri.

Po prvi svetovni vojni se je pričelo brezobzirno zatiranje slovenske in hrvaške manjšine v Italiji. Faktično se je pričelo zatiranje že v dobi med l. 1918 in 1922, to pred fašističnim režimom, potem pa je bil položaj še bolj neznošen.

Pričela se je sistematična italijanska kolonizacija na račun Slovencev in Hrvatov, zaeno pa je italijanska vlada vzpodbujala izseljevanje domačinov v Ameriko, Francijo in Jugoslavijo. Število italijanskih priseljencev v slovenske in hrvaške kraje je doseglo

150.000 oseb. Ustanovljen je bil celo poseben urad, ki je dajal nasvete italijanski vladi o pospeševanju poitalijančevanja v Julijski Krajini.

Narodopisna meja Julijske Krajine se prične ob Jadranskem morju, približno 25 km severozapadno od Trsta, v Tržiču, ki je industrijsko mesto z mešanim prebivalstvom, in teče proti severu do točke, kjer se reka Vipava izliva v Sočo. Od tu teče ob Soči do točke južno od Gorice, nato pa zavije proti zahodu in teče vzporedno s progo Gorica-Udine do Krmina, potem pa severno do mesta Čedad, v katerem živi mešano prebivalstvo, in se nadaljuje v severozahodni smeri skozi naselja od cesti Čedad-Tarcent, kjer je zopet mešano prebivalstvo. Severno od Tarcenta zavije ponovno proti severu in nato proti vzhodu, tako da vključuje slovensko dolino ob reki Režiji, ki je pritek Bele, slednja pa se izliva v reko Tagliamento. Od tu teče do gore Kamin, nadaljujoč se v severovzhodni smeri in sledeč nekdanji avstro-italijanski meji, med postajama Pontabelj in Ponteba, na progi Benetke-Dunaj, končno pa doseže goro Roskofel, kjer se že začnejo naselja nemško govorečega ljudstva.

Tako vidimo, da teče samo južna stran narodopisne meje do točke blizu Gorice od Soči, dočim se vije na severu (od Jadranskega morja do Krmina) vzhodno od avstrijsko-ogrsko-italijanske meje iz l. 1914. V sredini (med Krminom in Kaminom) pa zapadno od te meje. Celo uradno italijansko ljudsko štetje iz l. 1921 kaže, da živi v teh krajih (Beneški Sloveniji) 33.932 Slovencev. Na severni pa se narodopisna meja spoji z nekdanjo avstrijsko-ogrsko-italijansko mejo.

To je sedanja narodopisna meja. Vzhodno, na jugoslovanski strani, še ni od časa preseljevanja narodov nikoli živelo romansko kmečko ljudstvo. Seveda, zapadno od te črte so Slovenci izgubili mnogo krajev vsled italijanskega pritiska. Za te trditve pričajo zgodovinski dokumenti in poleg teh številna slovanska imena v krajih tega teritorija.

Gorica, z njenimi sedanjimi občinskimi mejami, je imela, kakor izpričuje avstrijska statistika iz l. 1910, 44.333 prebivalcev, od teh 21.845 ali 45% Jugoslovancev. Faktično pa je nad polovico prebivalstva jugoslovanske narodnosti. A ne samo to: mesto je obdano od vseh strani, vključivši zapadne, s kompaktnim slovenskim prebival-

stvom. Mesto je središče pokrajine, je stoddstotno slovenska.

Drug kraj Julijske Krajine — Istra — je trikotni polotok med Tržaškim in Kvarnerskim zalivom. Vključuje število otokov, največja sta Cres in Lošinj. Istra se razprostira južnovzhodno od tisočletne slovensko-italijanske narodopisne meje in nima nobenega spoja z italijanskimi narodopisnimi teritorijem, od katerega jo deli slovensko Primorje. Zadnje italijansko ljudsko štetje (1936) kaže, da živi na tem teritoriju 357.000 prebivalcev bivše avstrijske province.

Italijanska manjšina je majhna

Vzhodna in srednja Istra je popolnoma jugoslovanska. Italijanska manjšina šteje samo nekaj tisočev. Zapadna stran pa sestoji z nekaj narodopisnih osamljenih otokov, na katerih pa tudi živi mešano prebivalstvo.

Trst in njegova okolica je prav tako del Julijske Krajine. Ljudsko štetje (1936) izkazuje 242.430 prebivalcev. Meščani so skoraj vsi novi priseljenci in zelo različne narodnosti, toda se v občevarju poslužujejo italijansčine. Pozneje, ko so se pričeli Slovenci bolj uveljavljati v kulturi, politiki in drugod, je pričela padati raba italijansčine kot občevalni jezik. Slovensko in hrvaško prebivalstvo je rapidno naraščalo, toda l. 1918, ko je Italija pograbila Trst, se je položaj takoj spremenil in silno poslabšal. Italijanske oblasti so se poslužile vseh sredstev za poitalijančenje slovenska prebivalstva. Vzlic temu pa je tretjina tržaških občanov jugoslovanska. Italijani žive po večini v središču mesta (po nezanesljivem avstrijskem ljudskem štetju l. 1910), v predmetstjih pa je večina slovenska, obrombki tržaške občine pa so popolnoma slovenski.

Mesto Reko se tudi lahko smatra kot del Julijske Krajine, toda velika večina prebivalstva je jugoslovanske narodnosti.

Dalmacija

Tudi gotovi kraji Dalmacije so bili podarjeni Italiji po prvi svetovni vojni. Pod italijansko oblast je prišlo tudi mesto Zadar in tudi otoka Lastovo in Pelagruž. Ti kraji, ki leže v sredini jugoslovanske jadranske obale, so služili v polni meri Italiji kot izhodišča za njeno ekspanzijo na Balkanski polotok. Narodopisno sta otoka Lastovo in Pelagruž čisto hrvaška, Zadar pa je narodopisno pomešan.

Julijska Krajina šteje 970.000

Elecciones en Yugoslavia

El día 11 de Noviembre del corriente año los pueblos de Yugoslavia, por primera vez en su historia, podrán elegir libremente sus futuros gobernantes, podrán elegir a los hombres que en realidad sienten el amor hacia su patria y su pueblo.

En el año 1935 se llevaron a cabo las elecciones en Yugoslavia, las que no fueron libres, sino fraudulentas, y el partido mayoritario J. R. Z. recibió de manos de los reaccionarios reales el encargo de formar el Gobierno, que fué presidido primero por Stojadinovic y luego por Cvetkovic.

¿Cuáles son los motivos del cambio operado en la actualidad? El motivo es uno sólo. Los pueblos de Yugoslavia han luchado heroicamente durante los últimos cuatro años, no solamente contra los ejércitos nazifascistas de ocupación, sino que también contra los enemigos internos, enemigos que lo eran de la libertad y progreso. Luchando con denuedo estos pueblos han conquistado su libertad.

También ha sido otorgado el derecho de voto a las mujeres, las cuales van a participar en las elecciones con iguales derechos que el hombre. Esto se debe a que no solamente los hombres han luchado, sino que también las mujeres han tenido participación activa y directa en la contienda, al lado de sus padres, hermanos e hijos. Así la mujer yugoeslava conquistó estos derechos, rompiendo con la vieja tradición, según la cual su destino estaba solamente en la vida hogareña.

Asimismo podrán votar los jóvenes yugoeslavos, aunque no todos ellos, pues solamente han sido merecedores de este honor, aquellos que han empuñado las armas y contribuido en la lucha para liberar el suelo patrio. Es muy justo que se otorguen derechos a todos los que se han sacrificado para ver libre a la patria, pues aunque muy jóvenes, estos patriotas han demostrado su heroísmo y valentía.

En cambio no podrán votar todas aquellas personas que han sido colaboracionistas del enemigo, traicionando a su propio pueblo y efectuando toda clase de desmanes contra el ejército de liberación.

Se puede prever cuán justas son las leyes actuales en Yugoslavia. Amplia libertad en todo sentido, y plenos derechos para todos aquellos que han contribuido a liberar la patria, libertad restringida y ningún derecho para los que no supieron en los momentos decisivos ocupar su puesto, entregándose al servicio del enemigo y traicionando a sus compatriotas.

Esperamos que en estas elecciones los pueblos de Yugoslavia, unidos en pie de igualdad como en la lucha, sabrán elegir a los hombres honestos y democráticos, capaces de conducir a la Nación por la senda de la libertad, el progreso y la justicia.

I. K.

Mimogrede

Srčnost naroda.

Dne 7. novembra bo poteklo 28 let od kar se je dvignil zaslužni ruski proletarjat ter zlomil enkrat za vselej carski jarem. Svobodno ljudstvo je pričelo graditi nekaj novega, kar pa ni ugajalo svetovnemu kapitalizmu, zato tudi je bila mlada Sov. Rusija napadena. Mnogo je utrpela, toda kljubovala je vsim sovražnim poiskusom.

Polagoma, toda sigurno se je dvigala Sovjetska Rusija. Na gospodarskom, socialnem in kulturnem polju je bil napravljen orjaški korak.

Prišla je druga svetovna vojna in nasprotniki Sov. Rusije so že videli polom iste. Toda so se uštel, ker niso računali na srčnost naroda, kateri je znal ceniti svobodo, ki mu je prinesel 7. november 1917.

Čudno zveni.

Mnogi se še niso mogli sprijazniti s tem kar se je pred 28. leti

dogodilo na šestini zemeljske oble, zato pa še v naprej udrihajo po tem Velikem slovanskem narodu, kateremu gre tudi sedaj v prvi vrsti zasluga da so razni narodi prišli do svobode.

So pa še drugi, kateri vidijo v današnji Sov. Rusiji čisto navadno nadaljevanje stare carske Rusije, trdeč da sedanja mogočna disciplinirana rdeča armada ni igrala nobene glavne vloge v sedanji vojni. Na kratko: Rusija je mnogo pripomogla, komunisti pa nič. Čudno zveni in vendar je resnica: no saj tako nam je zatrjeval nekdo, ki ne dopisuje v Pravico.

Problemi.

Da problemi, teh je toliko, da vsih naenkrat ne moremo rešiti, polagoma enega za drugim pa lahko razrešimo. Toda za pravilno reševanje teh, moramo pričeti od začetka, oziroma pri onem, ki nadleguje reševanju ostalih. Zato bi pa bilo potrebno malo okrtati one ljudi, katerim je vseeno kod hodijo to je: po levi, desni ali po sredi, kakor tudi one, ki ne vidijo razlike od carske do Sov. Rusije.

prebivalcev, od katerih je približno 650.000 Jugoslovanov. To pomeni, da ne živi v njem več kot 320.000 Italijanov, od teh pa skoro polovica živi v Trstu. Italijansko prebivalstvo živi skoro izključno v obrežnih mestih. Majhno število jih je v Gorici in nekaj v nekaterih drugih mestih v notranjosti Istre.

Trst je naravna luka severne Jugoslavije in edino pristanišče Slovenije. Ves ta teritorij, vključivši Trst, je občutil na svoji koži ker je bil odtrgan od glavnega kraja svojega industrijskega zaledja. Italija, ki ima številne luke, ni potrebovala Trsta radi gospodarstva, ampak je bila zainteresirana vanj zgolj iz političnih razlogov. Za njo je bil samo skakalnica v smeri razširjenja v centralno Evropo in proti Balkanu. In baš radi tega je zanemarjala luko, ne pa mesta samega. Pristaniščni promet se je zmanjšal v splošnem. Odrezanje Trsta od njegovega gospodarskega zaledja ni škodovalo samo Jugoslaviji, temveč tudi drugim državam, za katere je naravno pristanišče, posebno Avstriji, Čehoslovaški in Ogrski. Toliko bolj škodljivo pa za tržaško industrijo in v gotovi meri za jugoslovansko, katera je bila v precejšnji meri pred prvo svetovno vojno odvisna na obratovanje tvornic v Trstu. Ta jugoslovanska industrija je bila z enim mahom odrezana od najcenejših virov in je morala uvažati surovine največ z železnice, kar je stalo veliko denarja. Končen rezultat teh nesrečnih okoliščin je bilo znatno zvišanje produkcijskih stroškov mlade jugoslovanske industrije.

Potrebno je opozoriti, da Jugoslavija lastuje pretežni del železniške proge, ki veže Trst z zaledjem. Prav tako teče po jugoslovanskem ozemlju večina glavne proge Trst-Gorica-Jesenice. Radi tega bi lahko v bodočnosti Jugoslavija regulirala železnice z ozirom na glavne tržaške prometne žile tako, da ne bi koristila samo Trstu, temveč vsem zainteresiranim državam. Potrebe drugih zalednih držav si bi lahko upoštevale z uvedenjem prostih con v pristanišču. Internacionalizacija Trsta pa ne bi rešila problem. Za to trditev je mnogo tehtnih razlogov.

Tržaška industrija ne bi mogla nikoli biti regulirana na tisti ekonomski podlagi kot jugoslovanski s katero je nerazdružljivo povezana. Potrebna vez med obema industrijama se ne bi mogla obrzati in Jugoslaviji bi bila avtomatično prisiljena, iskati prometnega izhoda drugje, kar ji bi bilo v škodo, enako Trstu in državam, ki se poslužujejo tržaške luke.

Drug tehten vzrok proti internacionalizaciji Trsta je, ker mesto ne more uspevati, če ne bi bilo nikogar, ki bi financiral železniške proge. Trst jih gotovo ne bi mogel sam, a z zvišanjem pristaniščnih pristojbin in davkov, se bi pa zaeno znižal promet pristanišča.

Uspehi partizanov iz Julijske Krajine

Bojevanje, ki so ga vodil proti sovražniku partizini iz Julijske Krajine, se je vršilo v najtežavnejših okoliščinah.

Vse prebivalstvo Julijske Krajine je sodelovalo v narodnem osvobodilnem gibanju, kajti Slovencem in Hrvatom je pomagalo tudi italijansko antifasistično ljudstvo. In ves ta antifasističen element želi biti združen v demokratični federativni Jugoslaviji.

Julijska Krajina je zemljepisno, narodopisno, gospodarsko in po volji njenega ljudstva sestavni del Jugoslavije, ali natančneje, federalne Slovenije in Hrvaške.

Njeni južni kraji so zemljepisno sestavni del krajnega konca Dinarskega gorovja. Njena severna stran se razprostira v Julijske Alpe in noben njenih severnih krajev ne spada severni italijanski ravnini. Etnografično pa je bila v zadnji 13 stoletjih naseljena s Slovenci in Hrvati, to je z Jugoslovani. Italijanska manjšina, katera je pronikala v te kraje v nedavnih časih, pa živi izključno v mestih, ki so situirana na bistveno jugoslovanski narodni zemlji. Ta mesta nimajo nikakvih vezi z italijanskim etnografični teritorijem. Poleg Italijanov živi v teh mestih mnogo Jugoslovanov, v največ primerih 40 do 50 odstotkov od skupnega prebivalstva.

Trst, ostali kraji Julijske Krajine in Jugoslavija so nerazdružljivo povezani. Trst je za jugoslovanski eksport in import najvažnejše pristanišče, za Italijo pa ni nobene gospodarske važnosti. Trst je eno redkih velikih pristanišč, ki ne leži ob ustju reke in vsled tega ni nobene možnosti za cenen rečni promet v notranjost dežele. Radi tega se je razvija v zaledju pristanišča, v krajih Julijske Krajine in severne Jugoslavije, industrija, ki je tesno povezana z industrijo mesta Trsta. Tržaška industrija potrebuje jugoslovanske surovine in prav tako potrebuje Trst Jugoslavijo za konsumacijo svojih produktov.

Edina pravična rešitev je, da se združi Julijska Krajina v celoti z Jugoslavijo.

Po New York Timesu — M. M.)

RECREO "LLAO-LLAO"

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

IZBORNA DOMAČA KUHINJA. ČEDNE IN ZRAČNE SOBE
CENE ZMERNE

Se priporoča rojakom

I. OBERDANK

Zločinsko delovanje škofa Rožmana

Poročitev državne komisije za ugotovitev zločinov okupatorja in njegovih pomagačev.

Belgrad, 17. julija. — Na podlagi gradiva, najdenega v italijanskih arhivih in v slovenskem tisku, ki potrjujejo pravilnost odloka o obsojanju zločinov, katere je izvršil okupator in njegovi domači pomagači, katerega je zbrala komisija federalne Slovenije za ugotovitev zločinov okupatorja in njegovih pomagačev, št. 3580 z dne 1. julija 1945, je državna komisija ugotovila sledeče:

Dr. Gregor Rožman je kot škof ljubljanske škofije za časa vojne odprto podpiral italijanski okupatorski fašizem, potem (po kapitulaciji Italije) pa Nemce. V ta namen je večkrat javno stopal pred svoje vernike in jih pozival, da se borijo v edinicah izdajalca generala Leona Rupnika proti slovenskemu narodu, ki se je dvignil z borbo proti okupatorju. Posebno napadalno je dr. Rožman nastopal ob času nemške okupacije Ljubljane, poskušajoč kot škof zlorabiti pobožne vernike in duhovščino, da se aktivno borijo ob strani sovražnika proti svojemu narodu in prelivajo bratsko kri. To je razvidno zlasti iz njegovih sledečih zločinskih aktivnosti:

1) Na podlagi spomenice ("pro-memori"), izdane 17. februarja 1942, ki je bila najdena v arhivu italijanskega škofijskega komisarja za ljubljansko provinco, so Italijani napeli vse sile, da dosežejo razcep in razkol v slovenski osvobodilni fronti. Trdili so, da je treba ustanoviti v vrstah osvobodilne fronte neke vrste odbor za borbo proti sami osvobodilni fronti, ki naj bi tolmačil italijanskim oblastem želje prebivalstva ter da bi obenem to bil najboljši način za vladanje okupirane cone in za uničevanje partizanov, ki so delali italijanski vojski preglavice in težke izgube. Nadalje je v tej listini dosledno rečeno:

"Sinoči — — — na neki seji pri škofu, koje namen je bil ustanoviti neke vrste odbor — — — so se v Ljubljani zbrali člani različnih bivših strank. Škof prevzema vodstvo tega odbora."

Na forumu (konferenci) so bili potrjeni nekateri pogoji, katere se postavljajo italijanskim oblastem kot pogoji za sodelovanje. Pod točko c) teh pogojev si želijo dobiti dovoljenje za neposredno borbo proti slovenskim partizanom, kajti okupatorska oblast se smatra za nevesčo in nesposobno (za tako borbo). Na isti način je bilo na tej konferenci zaključeno, da se "prijavljajo bande italijanskim komandam". Na ta način je škof Rožman aktivno pomagan italijanskemu fašizmu.

2) Po poročilu italijanskega komisarja za varnostno policijo v v Črnomlju z dne 16. marca 1942, se je ta izdajalska borba že pričela. Na ozemlju "...se sedaj bori bela garda, ki jo tvorijo v glavnem bivši člani organizacije "Slovenski fantje in dekleta".

"Temu združenju (beli gardi), — pravi komisar, "je na čelu ljubljanski škof ter bivši ban Natlačan."

Da bi oblasti ne bile napačno informirane ter da bi na smatralo to "belo gardo" za sovražnozaratni organizem naperjen proti Italijanom, je komandantura posadnih čet dne 27. marca 1942, pod podpisom generalštabnega polkovnika De Martina, načelnika štaba pehotne divizije "Isonzo", izdala pravomočni razpis št. 08-1,064, v katerem je rečeno: "Prosi se da izročite... kolikor se tiče te organizacije (bele garde), organa katoliške stranke, protikomunistične, da ona... presoja vsa teroristična dejanja ter stremi, da umiri sredino z ozira na kritično stanje, katerega so povzročili komunistični partizani". — Z drugimi besedami povedano, škofova in Rupnikova bela garda je za italijanske okupatorje nova zavezna vojska.

3) Za značilnejši dokaz škofovega izdajstva pa služi njegovo "Pastirsko pismo o nepopoljšanju brezbožnega komunizma" z dne 30. novembra 1943. V njem je ostro napadel ZSSR in vso narodno osvobodilno borbo, predstavljajoč svoje izdajstvo kot versko vprašanje ter zapisal: "Naša borba je versko vprašanje". Izdajalski škof je hotel postaviti slovenski narod v lužbo okupatorja, postavljajoč ga pred dilemo: Katoličan ali komunist. Ta svoj namen je odprto izrazil v geslu: "Vsi kot eden — v boj!" ter tako poziral vse katoličane v borbo proti vstaji slovenskega naroda.

Na ta način je škof Rožman zlorabil svojo visoko cerkveno pozicijo, da bi nudil polno moralno in oboroženo pomoč sovražniku ter je tako postal velik izdajalec, narodni sovražnik in vojni zločinec.

4) To svojo borbo proti narodu je škof Rožman organiziral po gotovih duhovnikih tudi izven svoje škofije. Tako je Rožman 12. marca 1944 zapeljal dr. Albina Tkavca, kaplana iz Pregarja, dasi Tkavec ni spadal v njegovo škofijo, rekoč mu da se treba boriti proti narodni vstaji v Sloveniji, in ga je pripeljal v zvezo z izdajalcem Rupnikom z izgovorom, da je narodno osvobodilno gibanje protiversko. In tako ga je zapeljal, po lastnem priznanju dr. Tkavca, v aktivno borbo proti lastnemu narodu.

5) Po božicu 1944 je dr. Rožman razposlal "Božično pismo domobrancem", v katerem je klical božji blagoslov na izrodke, ki se borijo v nemških uniformah, to je — na domobrance — ter jih pozival, da se še nadalje borijo na strani sovražnika.

Posebno paznjo je dr. Rožman posvetil domobrancem, da jih ohrabri in jim olajša težko vest, ker so bili nemški najemniki, nago-varjajoč jih, da se na to ni treba ozirati. To pismo, zaeno s poslaničco glavnega domobranskega inspektorja generala Leona Rupnika, je bilo priobčeno dne 28. decem-

OTON ŽUPANČIČ:

ZA TRST!

Nekaj je gnilega v državi danski. — SHAKESPEARE.

Kako jasna je misel, kako ravna je pot preprostega naroda. V velikem svetovnem spopadu se je slovensko ljudstvo, po zlomu Jugoslavije raztrgano in potlačeno, neutegoma odločilo za tisto stran, ki se je borila proti nacizmu in fašizmu za svobodo, za samoodločbo narodov, za harmonično sodelovanje vseh zdravih sil v človeštvu. Prvi dan po zasedbi Slovenije je zgrabilo za orožje kljub okupatorskemu strahovanju, kljub zapeljevanju in mamljenju domačih izdajalcev, ter si iz improviziranih krdel polagoma ustvarilo z ostalimi jugoslovanskimi narodi krasno organizirano udarno vojsko, ki je bila pod vodstvom maršala Tita kos vsem vrstam modernega vojevanja ter v neverjetnih junaških pohodih priborila nazaj jugoslovansko ozemlje in tudi vse kraje, kjer je slovenski rod petindvajset let ječal pod trdim tujim jarmom. Med najmenitnejšimi pridobitvami je bilo čudovito zavzetje Trsta, katerega svobodoljubno prebivalstvo je samo sodelovalo z jugoslovanskimi četami ter jih z veseljem pozdravilo kot osvobodilno armado.

V Trstu postavi slovensko - italijanska fronta v lepi slogi oblast, ki jo priznajo pripadniki obeh narodnosti tega živo utripajočega mesta ob Jadranu; dogovore se za bratsko sožitje v okviru federativno jugoslovanske države, rešujejo sporazumno pereča vprašanja, skrbe za prehrano, za obnovo gospodarskega življenja, skratka: v najkrajšem času ustvarijo v malem načrt in vzorec za tisto, kar naj bi so ostvarilo v velikem povsod, kjer naj vlada prava demokracija, tista, za katero se je napredni svet leta in leta boril. V radostnem teknovanju teče delo, jugoslovanske čete vzdržujejo zgleden red, ljudje dajejo duška svojemu zanosu v veličastnih manifestacijah, in človek bi mislil, da je ni zapreke za prost razmah gmotnega in prosvetnega življenja na tehugodnih tleh.

Toda ne! Taka jasna misel, taka ravna pot v mirno bodočnost je naivnost ljudskih množic, naivnost malih narodov. Tržaško zavedno ljudstvo in slovenski narod si no smeta samo krojiti svoje usode, ne smeta uživati sadov svoje prolite krvi, ne smeta izvajati demokratičnih načel v svojem območju. Naša zmagovita in priljubljena armada se poslovi od osem tisoč tovarišev, padlih v zadnjih bojih, in samozavestno odkoraka iz Trsta, da prihrani svetu novo prelivanje krvi. Res, zgodilo se je: narod, ki se je prvi priključil zaveznikom, je dobil po štiri-letnih nečloveških mukah za svoje zvesto in vdano zaveznitvo od prav teh svojih zaveznikov prvi krepko pljusko kakor malopriden paglav, ki so ga zalotili na tujem vrtu. Ali se zavedate vi, ki ste nam to storili, kaj ste dali s pljusko sebi?

Med vsemi strahotami, ki so nas oblegale ta štiri leta, med divjanjem fašistične in nacistične drhali, med vlago zatohlih ječ, med streljanjem naših najboljših mož, žena, sinov in hčera, med kupi mrličev po nemških taboriščih nam je sijalo svetlo upanje: z nami stoji ves svobodoljubni svet na vzhodu in zahodu, naši mogočni, odločni, zvesti zavezniki sklepajo čedalje ožji obroč okrog morišča, naše domovine, in kadar se strneje njihove armade z našimi, nas osvobodite te hude more, ki nam ne da sopsti in nam hoče izpiti srčno kri. In zdaj to bridko razočaranje našega opeharjenega ljudstva! Ali si hočete res zapraviti lepo, svetlo ime "osvoboditelji" in ga zabarantati? Ali ne mislite, da je to pomoč tistim, ki so nedolžne ljudi preganjali, vlačili po ječah, jih stradali, mučili, streljali, pobijali z lopatami, jim iztikali oči, živim lomili kosti, izbijali zobe, ki so posiljevali hčere vpričo mater in matere vpričo hčera? Vse to ni pravljica, vse to smo morali mi gledati in prebiti, vse to nam je padlo na dušo. Zato se po pravici izprašujemo: Kakšno bodočnost obetate nam, pa tudi sebi kakšen naziv s podaljševanjem tega inferna? Kako zmoreto to? Kako vas bodo ocenjevali bodoči rodovi, ko bo odprta pred njimi knjiga današnje zgodovine?

Moje besede so morda govornjene v veter in ne najdejo ušes, katerim so namenjene. Ako pa pridejo do njih, se jim bodo tisti, katerim veljajo, nemara zviška smejali. Nič ne de, kljub temu jih govorim, ker bi ne storil svoje dolžnosti, ako bi jih ne izkričal v svet, ako si ne bi razgalil prsi prav tja do trepetajočega, krvavečega srca, ki je s slehernim vlakencem zvezano z mojim narodom in njegovo usodo.

Dobrih prijateljev sem imel med Angleži in jih imam še, a ko so po gostem umiranju te dobe ostali živi. To so vaši znanstveniki, pisatelji in pesniki, vaši misleci in sanjači — da, tudi sanjačev je treba za tiste, ki se sami ne utegnejo zatekati v deželo sanj — izumitelji novih idej, oblikovalci novega sveta, sveta resnice in pravice in svoboda in življenja, ki je tako lepo, da je vredno umirati zanj. Ako bi vaši ljudje, ti moji daljni prijatelji mogli slišati moj glas, klic mojega gneva in ogorčenja in obupa, oni bi se ne smejali, prisluhnili bi, zamislili bi se in povzdignili bi svojo besedo, ki vem da soglašja z mojo, in napravili bi tožbo in izrekli bi obtožbo, nad kršitvijo človečanstva, ki so ga krivi njihovi rojaki.

Zdaj pa, ko sem izlil iz sebe srd in obup, se mi je srce upokojilo in povem vam: nekje globoko v meni je velik mir. Spoznal sem zadnja leta vso dragocenost svojega naroda, njegov neukrotljiv pogum, njegovo pripravljenost tudi za nadaljnje borbe za svoje pravice, pripravljenost za nadaljnje trpljenje in še večje žrtve do tistega lepega konca, ki bo prav gotovo prinesel zasluženo zadoščenje za vse hudo. Drži se, narod moj, stoj za svojo in svojih zaveznikov pravico v Trstu, v Gorici, v Korotanu, povsod! Vem, da se boš, zakaj jasna je tvoja misel, ravna je tvoja pot!

(Slovenski poročevalec, 14. junija 1945).

SEŽIMO V ROKE TOVARIŠEM V SOVJETSKI ZVEZI

Pozdravne besede Otona Župančiča na ustanovnem občnem zboru društva za kulturno sodelovanje Slovenije s Sovjetsko zvezo dne 19. junija 1945:

Odprimo vsa okna na stežaj, odprimo jih na vzhod luči in zraku, da nam preženeta temo in zatočnost zadnjih let. Tudi vrata odprimo: Aleksander Sergejevič Puškin čaka zunaj, in Taras Ševčenko, pozdraviti nas hočeta z dolgim spremstvom svojih naslednikov. Sprejmimo jih z odprtimi rokami.

Kakšna državniška zabloda, ograditi petino zemeljske krogle z neprehodnim zidom in nam dopovedati, da je ves ta ogromni prostor kulturna divjina, torišče surovega materializma brez vsakršnih idealov, iz katerega mora vdreti k nam zanikanje duševnosti, uničevanja pridobitev zapad-

bra 1944 v številki 11 lista "Slovenske domobranstvo".

6) Dr. Rožman je še celo 30. januarja 1945 v Ljubljani v družbi vojnega zločinca, Generala SS-čet in policije Obergruppenführerja Rosenerja, bivšega voditelja SS-čet in policije za VIII. nemško vojaško oblast, tega zverinskega ubijalca tisočev slovenskih talcev, prisostvoval pri defiliranju nanovozaprisežinih domobrancev, odetih v nemško uniformo in najetih za borbo proti slovenskemu narodu in njegovim zaveznikom.

S tem je dr. Rožman še enkrat pokazal svojo odločno namero, da manifestira svojo voljo in položi svojo škofovsko avtoriteto v borbo za fašizem proti narodom Jugoslavije, njihovi narodno osvobodilni vojski in njihovim zaveznikom. In to celo ob času, ko je največji del jugoslovanskega področja bil že osvobojen in ko je Nemčija že sama izdihavala, neodklanjajoč niti javno nastopati in se slikati v časopisih ramo ob rami z zloglasnim SS-ovcem Rosenerjem, ki je cela leta vprizarjal teror nad slovenskim prebivalstvom in podpisal številne proglose o streljanju slovenskih talcev.

Zavedajoč se vseh teh zločinov proti svojemu narodu, je škof dr. Gregor Rožman pobegnil iz Ljubljane skupaj s sovražnikom.

Na podlagi vsega tega državna komisija ugotavlja, da je škof dr. Gregor Rožman aktivno pomagal okupatorju, razdvojeval in organiziral gotove Slovence za bratomorno vojno proti lastnemu narodu ter je tako kot vojni zločinec sokriv vrste masnih ubojstev, ropanja, požiganja in drugih zločinov, katere so izvršili Rupnikovi "domobranci" in slovenska "bela garda".

V Belgradu, 11. julija 1945.

D. št. 1791/45

Državna komisija za ugotovljenje zločinov okupatorja in njegovih pomagačev.

Predsednik komisije:

Dr. Nedeljkovič, s. r.
profesor univerze.

Za tajnika komisije:

Dr. Milan Bartoš, s. r.
profesor univerze.

(SANS).

nega človeštva, zatiranje narodne zavesti in pogube slovenskega naroda. Slikati kipeče duhovno dogajanje in prerajanje vzhoda kot pogrežanje v azijsko barbarstvo, ki preti izpodkopati in omajati več do dvatisočletno zgradbo evropske miselnosti.

In tako modrost so nam tlačili v glavo prav tisto dobo, ko smo čutili najbolj nečloveško barbarstvo na lastni koži, ko so nam visoki kulturonošci rezali jermene iz hrbtov, ko je bila nad Slovenci sklenjena brezdušna sodba, ki bi jih bila čez noč za večno izbrisala s podedovanih tal, ako bi ne bilo to azijsko barbarstvo s svojimi silnimi armadami rešilo nas in vse Evrope najstrašotnejše uso de, smrti in suženjstva.

Res, ko bi bila ta petina nam prepovedanega sveta samo na pol podobna svojemu opisu, bi se morala že zdavnaj zadušiti v morju krvi in posipu razvalin. Mi pa smo vedeli in vemo, da tam raste novo človeštvo na osnovi bratskega sezitja vseh velikih pa tudi najmanjših narodov. Moskva je objela vse živo okoli sebe, strnila vse raznolike sile v veliko človeško enoto, v kateri prispeva sleherni edinica

po svojih posebnih lastnostih, sposobnostih in močeh k delu za skupnost in uživa plodove tega dela. To je bujno, polnokrvno življenje, kjer se gibajo roke v ritmu dela, ki ga ravna znanstveni um in s katerega zveni pesem in klije umetnost. Tam se je ustvarilo mogočno sozvočje dela, znanosti in umetnosti, sozvočje, izvirajoče iz radosti in razlivajoč radost na vse strani.

Da, kakšna zabloda, slovensko dušo, ki je od nekdanj hrepenela iz utesnjenosti in si iskala dopolnitve v slovanstvu, hoteti ločiti od velikega, čudovitega ruskega naroda, matice slovanstva, a ne omejeno šovinističnega, temveč občečloveško širokega, da imajo v njem prostora vse zdrave duhovne struje sveta. Osiromašeli bi, ako bi še dolgo ostali izključeni od tega napetega toka duševnosti. Sezimo hitro v roke našim tovarišem v Sovjetski zvezi, obogatimo se z njihovimi čustvi, mislimi in izsledki, z njihovimi novimi pogledi na življenje, z njihovimi najglobljimi sanjami. Mi pa ponesimo k njim Prešerna in Cankarja, in morda najdejo tudi v nas sodobniki vsaj zrnice zanimivega in pažnje vrednega! Gotovo pa je, da najdejo odkritosrečno tovarištvo in pravo ljubezen.

SANS.

POLITIČNA SITUACIJA V EVROPI

Po londonski konferenci zunanjih ministrov, na kateri se ni dosegel noben sporazum med zavezniki, je med istimi nastala velika diplomatska napetost, ki bo gotovo doprinesla začasno politično krizo med angleškim - severoameriškim blokom in Sovjetsko Rusijo z ostalimi državami, ki se nahajajo vzhodno od črte, Jadransko morje - Trst - Stettin.

Razvidno je, da angleški državniiki najsibodo konservativci ali laburisti se nočejo sporazumeti s dejstvom, da Anglija ki je pretežno vplivala tekom desetletji v srednji Evropi in na Balkanskem polotoku, se mora sedaj umakniti iz omenjenega ozemlja, ter pri tem izgubiti ekonomski in političen vpliv v istem. Provoliti biva jočim narodom upravičeno voljo do samoodločbe do novih socialnih sistemov, ki bodo prej ali slej spravili v še bolj kritičen položaj kot se nahaja sedaj angleški imperij.

Iz puhlih fevdalno - kapitalističnih režimov ki so zmiraj služili tuji reakciji, samo svojim narodom ne, so tekom sedanje vojne vstajale narodno - osvobodilne borbe ki zraven patrijotičnega boja proti nacifašističnemu okupatorju, se se istočasno narodi borili za socialno in gospodarsko neodvisnost napram tujemu reakcionarnemu kapitalu.

Slovanski narodi so se narodno osvobodili iz pod nacifašističnega jarma, morda to ne moti v večji meri zapadne reakcionarne državniike. Slovanski narodi so ustvarili sisteme svojih vlad ki jih dovedejo poleg upravičenih narodnih pravic, tudi do popolne gospodarske in politične neodvisnosti — in to realno dejstvo križa račune angleškim državnikom.

in na Balkanu, uporablja najbolj rafinirano podle načine nizkotne in tradicionalne politike s katero podplačuje razne "laži rodoljube", ki pod krinkami demokracije rovarijo doma in v tujini proti interesom svojih lastnih narodov v prid Wall-Street in Citya.

Ruska zunajna politika, ki se zmiraj naslanja na golo realnost, zagovarja nove državne strukture ki so nastale v Srednji Evropi in na Balkanskem polotoku, kjer vidi v omenjenih državah jamstvo kolektivnega progressa socialnih pravic ki so pravi in edini esteber za dolgotrajni mir katerega razdejana Evropa toliko potrebuje.

Ni pa istega mnenja sev. ameriška diplomacija ki zagovarja in podpira Anglijo. Razvidno je, da tu igrajo sto od stotno vlogo interesi kapitala ki ga je severna Amerika izročila v posojilih Angliji za vzdrževanje vojne. Ako Anglija izgubi ekonomski kontrol Balkana in Srednje Evrope, bo pretila Anglija ekonomska dekadencia, ki bo nudila Sev. Ameriki slabo perspektivo, da ji Anglija povrne v določenem času svoja posojila.

Slovanski narodi, ki so si priborili s tolikimi žrtvami zaželjene narodne in socialne pravice, se bodo še bolj strnili v graniten blok kolektivne skupnosti, pred katero se bo morala zapadna reakcija umakniti in si iskati drugih izhodišč kjer Slovanski narodi imajo še svež spomin na Monakovo, katerega se ne izbrise tako hitro, čeprav zapadni državniiki govore dnevno o atomski bombi.

J. V.

D. K. D. LJUDSKI ODER

Cnel. Ramón Lista 5158 - U. T. 50-5502

Mladinski odsek

vabi vse cenjene rojake na prvo prireditve, ki se bo vršila dne 17 novembra ob 21 uri zvečer v društvenih prostorih.

Spored:

1. Nastopa pevski mešan zbor Lj. Oder pod vodstvom tov. Samca.
2. Deklamacija.
3. Nastopa tamburaški orkester "Tito".
4. Kozaški narodni ples Zaporozec.
5. "Polka" karakteristični ples v skupinah izvajajo člani ukrajinskega društva Taras Ševčenko.
6. Deklamacija, izvaja Nely Hlača.
7. Dramski odsek D. K. D. Ljudski oder" bo podal igro enodejanko:

"TRI ZAOSTALE URE"

* delo je zajeto iz borbe slovenskega naroda.

Po končanem sporedu prosta plesna zabava.

Svira karakteristični orkester Josipa Samca.

Uljudno vabi odbor.

V slučaju slabega vremena se prireditve vrši 1. decembra. Slovanski izseljenci! Ne zamudite prilike, da ponovno vidite uspehe demokratične mladine D. K. D. Ljudski oder.

AUDICION RADIAL YUGOSLAVA

"GLOSAS DE MI TIERRA"

Dirige TERA GORK

Sobre libretos de AMOK

SE DIFUNDE TODOS LOS DIAS DOMINGOS DE 10.30

A 11 HORAS, POR LA ONDA L.R.2., RADIO

ARGENTINA DE BUENOS AIRES

JEKSE EKTOR

MIZARSKA DELAVNICA

Dr. Luis Belaustegui 4466

U. T. 67 - 3621

Izdruženja Svobodna Jugoslavija

Radi notranjih razmer ki vladajo v državi je napovedani kongres U. S. J. bil odnesem za drugo priložnost, kjer so bili vsi delegati iz notranjosti dežele v Buenos Aires-u je centralni odbor imel širšo sejo na kateri so bile sprejete sledeče resolucije:

Buenos Aires, 14 de octubre de 1945.

El Comité Central de la Agrupación "Yugoeslavia Libre", junto con los representantes de sus cincuenta sub-comités en la Rep. Argentina, ha resuelto:

1) Que debido al impedimento de las autoridades, se resuelve aplazar el Segundo Congreso de la Agrupación "Yugoeslavia Libre", que se había fijado para las fechas: 12, 13 y 14 del cte. mes.

2) Facultar al Comité Central para convocar el Congreso apenas las circunstancias lo permitan.

3) Agradecer las adhesiones y cálidos mensajes recibidos por parte: de las Embajadas de Gran Bretaña, Méjico, Bolivia, Bélgica, y Grecia así como también del Doctor Stonaje Simić, Embajador de Yugoslavia Democrática y Federal en los Estados Unidos de Norte América; de las organizaciones fraternales de la Argentina, Uruguay, Bolivia y Chile; del Comité Eslavo en la Argentina y Uruguay; de las organizaciones eslavas de la Argentina y de todo el Continente, así como de todas las personalidades democráticas que manifestaron su solidaridad y simpatía con nuestro Segundo Congreso.

4) Hacer público en nombre de la colectividad, cuyos intereses y anhelos interpreta nuestra organización, la más cálida simpatía y solidaridad con las instituciones y el gobierno yugoeslavo, presidido por el héroe nacional, Mariscal JOSIP BROZ-TITO.

5) Condenar a los reaccionarios yugoeslavos que se agrupan alrededor del ex rey, Pedro Karadjordjević, por sus acciones divisionistas, provocativas, confusionistas y antinacionales en contra de los pueblos de Yugoslavia.

6) Nuestra sincera admiración y elogio al gobierno del Mariscal TITO que llevará a los pueblos de Yugoslavia, para el 11 de noviembre del año en curso a las elecciones más amplias, puras y libres que registra la historia de nuestros pueblo.

7) Junto al clamor y la voluntad de los pueblos de Yugoslavia, la colectividad yugoslava en la Argentina, de la cual el 40% es eslovena, suma sus deseos en favor de los justos reclamos territoriales. Las reclamaciones llevadas por la delegación yugoeslava, encabezada por el Dr. Edvard Kardelj a la Conferencia de Cancilleres de Londres, son nuestras propias reclamaciones. Venecia Julia, Istria, Triste, el territorio estrictamente comprendido dentro de la Marca Juliana, así como también Korintia.

Reclamamos todos aquellos territorios que étnica e históricamente pertenecen a Yugoslavia y de modo especial las tierras macedónicas para que su pueblo viva libre e independiente en una República autónoma dentro de los límites de la Yugoslavia Federal y Democrática.

Pedimos a las Naciones Unidas que sea escuchada la voz de nuestros pueblos sacrificados, que todo lo dieron en aras de la victoria de la civilización contra la barbarie nazi-fascista, que esas tierras — que es la voluntad de sus propios pueblos — pasen a integrar la familia yugoslava.

Pedimos que sea cumplido uno de los puntos fundamentales de la Carta del Atlántico, bajo cuyo lema tanta sangre se derramó: *la autodeterminación de los pueblos*.

8) Yugoslavia fué saqueada, destruída e incendiada por los invasores nazi-fascistas italo-germanos. Deben reparar el daño que causaron a nuestra patria.

La colectividad yugoslava en la Argentina, suma su clamor al de nuestros pueblos, para que esas reparaciones se hagan efectivas por parte de los que no tuvieron miramientos en la obra de destrucción de los bienes de nuestra patria.

9) La tarea fundamental de la Agrupación "Yugoslavia Libre", sigue siendo la ayuda a Yugoslavia. Por lo tanto pide de sus asociados de toda la colectividad que redoblen sus esfuerzos en la recolección de fondos, alimentos y ropas para prestar el socorro imprescindible a la población necesitada de Yugoslavia.

10) Se resuelve participar en la Conferencia que se llevará a cabo en Chile en el mes de noviembre próximo, exhortando a los hermanos de Chile, que en esta Asamblea continental sean invitadas todas las

organizaciones yugoeslavas y democráticas del continente.

11) Hacer público estas resoluciones, poniendo en conocimiento de las mismas a la prensa en general y a las agencias informativas para que las transmitan al mundo.

F I R M A N :

COMITE CENTRAL: Antonio Paparela Antonio Tulić, Dinko Filipović, Ivo Kovačević, Ibolja Kabilio, Pedro Basić, Slavko Tnokov, Ivan Ivanović, Francisco Mohorčić, Ivan Košuta, Trifko Perišić, Jerónimo Cudina, Vicente Skadelja, Vido Kriste, Pedro Zaferin, Antonio Zanetić.

Delegados de las Filiales: Jure Karaman, Esteban Perak, Ivo Sazunić, Jure Pečarević, Pedro Petković, Elena Pelosa, José Pelosa, L. Smirčić, Vicente Bezić, Kruno Bavčević, Martin Šoda, Savo Mitrović, Ivan Radić, Tomás Mateo, N. Skorić, L. Polak, M. Peaković, Luisa Bannina, Mandina Jurinović, Rafael Spaić, Ivan Tonković, Rudolf Mozetić, José Kezić, Ivan Bojanić, Andrés Ahel, Mateo Rekić, Savo Ugarković, Metodio Stavrev, Jovo Kliković, José Tolj, Joaquín Ristović, Rade Ilić, Franjo Sinigoj, Paulina Pertovt, Antonio Žuvela; Ivan Micetić, representa tres filiales del Chaco; Lola Russo, Vida Paparela, Vicente Vranjican, Antonio Gargičević, Antonio Martinić, Pedro Ostojić, Danilo Drazeta, Stular, E. Soljan, Pedro Mrakocčić, E. Peronja, Leberat Tavčar, Vladimir Iličić, Ćiril Blažić, A. Horvatin, Bartolo Vljanić, Filip Duić, Ivan Rako, Esteban Ogresta, Juan Radovančić, Juan Bilandžić, Nikola Dominiković, Luka Vrdoljak, Nikola Katavić, C. Sumić, Marko Prodan, Antonio Oreb, Krsto Medović, Vicente Jelaska, A. Vučić, Luisa Sunde, Zorka Stajcer, Pedro Zanetić, Santiago Bosnić, Antonio Sardelić, Vicente Padovan, Janko Strusa, E. Činko, Nikola Žuvela, Nikola Komljenović, Drago Bogdanović, Ivan Visković, Antonio Ugrin, Fani de Jamšek, Odon Stanta, Franc Zajc, Žaklen Russo.

○ DANAŠNJIH GLAVNIH NALOGAH JUGOSLAVIJE

EDVARD KARDELJ

Dne 13. febr. 1945, ko je bil okupator še v deželi, je imel Edvard Kardelj, podpredsednik jugoslovanske vlade in desna roka marseala Tita, v Belgradu značilen govor, v katerem je orisal gospodarske smernice nove Jugoslavije. Iz tega govora čitatelj dobi dober upogled v gospodarsko politiko in stremljenje Titove vlade. Prinašamo ga, ker bo gotovo zanimal mnoge čitatelje. — Ured.

I.

Naša končna in popolna zmaga nad fašističnim sovražnikom in njegovimi pomagači ter oporišči zavisi danes od tega, ali bomo pravilno rešili dve osnovni nalogi. Prvič, izgraditi, utrditi, oborožiti in oskrbovati našo Narodno osvobodilno vojsko, da bi mogla zadati sovražniku smrtni udarec. Drugič, organizirati in utrditi oblast, ki je zrasla iz narodno osvobodilne borbe ter usposobiti zaledje, da da svoji vojski vse, kar ji je potrebno, da bi mogla razbiti sovražni-

ka, a osrednje vprašanje v tej drugi nalogi je naše gospodarstvo.

Voditelji naših organov oblasti, civilnih in vojnih, se morajo do kraja zavedati, da se začnjenja v zaledju in v prvi vrsti na področju gospodarstva glavna in najvažnejša bitka za to, da si ohranimo pridobitve narodno osvobodilne borbe in za njihov nadaljni razvoj. Pred nas stopa nova oblika borbe na novem gospodarskem področju. Tisti, ki nas niso mogli potolči niti na bojišču, niti politično, bodo poskušali in že poskušajo, da bi nas zlemili na področju gospodarstva. Tu je pred nami fronta, nič manj važna od one ognjene črte, na kateri bije sovražnika naša Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije.

Za naše gospodarsko življenje so karakteristični trije sektorji: državni zadružni in privatni. Državni sektor obsega znaten del industrije, rudarstva, financ, produkcije gospodarskih dobrin itd., posebno v zvezi z konfiskacijo premoženja narodnih sovražnikov. Zadružni sektor povezuje velike množice drobnih proizvajalcev in

S. P. D. "IVAN CANKAR"

Ramallo 4962 — L. M. Saavedra.

V a b i

na prireditve katera se bo vršila v društvenih prostorih dne 25. novembra od 18 uri pop.

Spored:

Deklamacija, P. Butković: "Pesem Ircev" — deklamira R. Ličen.

Deklamacija, L. Gruđen: "Pomladanski veter" — T. Baša.

Živa slika: Oče in sin partizana.

Burka v enem dejanju:

D V O R E C N A D E Ž E L I

Po končanem sporedu prosta plesna zabava do 24 ure.

Svira Samčev orkester.

Uljudno vabi Odbor.

konzumentov v kolektivnem prizadevanju, da dosežejo najvišjo stopnjo svoje produkcije in da se hkrati izogonejo izkoriščanju, kateremu so bili sicer v kapitalističnem redu neizbežno podvrženi tako drobni proizvajalci kot široke delavne množice konzumentov. Privatni sektor obsega ves ostali del našega gospodarskega življenja.

Kar se tiče same oblike naše gospodarske strukture, ni tu nikakih bistvenih izprememb. V vseh kapitalističnih deželah je bil prav tako kot v Jugoslaviji večji ali manjši državni sektor, gotove združne organizacije in privatni sektor. Toda za značaj oblasti, v interesu katere obstoja in se razvija državni gospodarski sektor, je bistveno, ali ga državna uprava uporablja v napredno ali reakcionarno svrhu.

Med narodno-osvobodilno borbo so bile v Jugoslaviji zrušene politične pozicije reakcionarnih kapitalističnih klik. V novi Jugoslaviji je vzpostavljena oblast demokratičnih sil, demokratičnih ne samo po svoji ideologiji, temveč tudi po svojem socialnem, razrednem bistvu. Imamo zvezo osnovnih ljudskih delavnih množic, z delavskim razredom na čelu. Z ozirom na to, ni in tudi ne more biti v Jugoslaviji državni sektor nič drugega, kot del gospodarstva te oblasti in teh množic. To je pogoj za napredek in močno orožje demokratične oblasti proti vsem tistim, ki bi hoteli prenesti borbo proti njej na gospodarsko področje.

Prav tako so izredno važen sektor v razvoju našega gospodarskega življenja zadruga. V prvi vrsti imajo te zadruga nalogo, zajeti množice, vzbuditi iniciativo od spodaj, da bi obnavljale našo deželo, da bi pomagale obvladati velike gospodarske težave, da bi morale priti iz krize, v katero nas je pahnil sovražnik.

Državni in združni sektor našega gospodarskega življenja, to sta glavna stebra, na katera se bo naslanjala demokratična oblast v gospodarstvu. Od tod torej izredna važnost maksimalnega in pravičnega razvijanja teh dveh sektorjev v našem gospodarstvu. Jasno je z ozirom na to, da je tisti naš voditelj, ki misli da je gospodarstvo stvar s katero se morajo baviti uradniki, trgovci in špekulanti, zelo slab voditelj, ki ne vidi naprej od nosu.

Razumljivo je, da bo poleg teh dveh sektorjev imel važno vlogo tudi privatni sektor našega gospodarstva. Ta lahko mobilizira znatne sile in sredstva, ki so sedaj neizkoriščena. Država mora, naravno, podvzeti gotove ukrepe državne kontrole, ki bodo zelo važen regulator našega gospodarstva, a sicer je treba omogočiti svobodni razvoj, gospodarskih sil tudi na tem področju, ker si brez tega danes ne moremo zamisliti obnove naše dežele.

Razumljivo je, da bodo istočasno še bolj bogateli razni špekulantje, ki bodo poizkušali čim več zaslužiti na račun ljudskega truda. Toda z odločno borbo vsega naroda in z ekonomskimi ukrepi ter s potrebno kontrolo je možno te pojave omejiti. Poleg tega bo mora-

la biti država dalekovidna v svoji kreditni politiki. Pravilna kreditna politika bo najvažnejše sredstvo ekonomske intervencije države na privatnem sektorju našega gospodarskega življenja, v prid demokratičnim ljudskim silam.

Bilo bi skrajno napačno misliti, da se bomo v gospodarskem pogledu popolnoma vrnili na staro. Čeprav niso izdani nikaki radikalni ukrepi v gospodarskem življenju — razen v primeru narodnih sovražnikov — je vendar jasno, da se tudi na področju gospodarstva ne bomo več vrnili na staro. Ako bi se vrnili na staro, bi se zgodilo tako, da bi bila politična oblast v rokah demokratičnih sil, a gospodarske pozicije v rokah reakcije.

Naravno je, da tak položaj ne bi mogel dolgo obveljati. V takem položaju bi se vprašanje "kdo bo koga" pojavilo v najostrejši obliki. Ali bi zveza demokratičnih sil s proletariatom na čelu — naslanjajoč se samo na politične pozicije — naletela na frontalni odpor reakcije na gospodarskem področju, ki bi jo prej ali slej tudi politično tako oslabil, da bi izgubila oblast ali pa se bo morala nasloniti na lastne ekonomske pozicije, to je na močan državni gospodarski sektor, od koder bo mogla vplivati na gospodarski razvoj.

Z ozirom na to, če hočemo resnično zagotoviti oblast demokratičnih sil v naši deželi, ni dovolj samo govoriti o demokraciji ali razpisovati svobodne volitve ali drugače politična ukrepati, temveč mora demokratično vodstvo naše države hkrati težiti tudi za tem, da predvzame država tudi gotove važne vodilne gospodarske pozicije. Vojaška zmaga nad okupatorjem in njegovimi pomagači v deželi, politična zmaga nad temi silami, to je končno popolna izolacija proti demokratičnih, profašističnih in

reakcionarnih sil od osnovnih ljudskih množic ter gospodarska zmaga nad gospodarskim kaosom in onimi silami reakcije, ki hočejo "zadnji boj" proti demokraciji prenesti na gospodarsko področje. To je enotni povezan proces, ki pomeni končno zmago jugoslovanskih narodov nad zatiralci.

Evo, iz katerih razlogov je danes tako važno, da se z vsemi silami gospodarske obnove in izgradnje vpoštevajoč pri tem, in to je glavno pri vsej stvari, perspektivo vsega našega gospodarskega razvoja. Brez te perspektive bi bili slepi, izgubili bi se v vsakodnevnem praktičizmu, postali bi sužnji golega slučaja.

A tu prav za prav pričanja neko novo vprašanje — vprašanje stila pri delu v današnjem času. Pred našimi voditelji, pred vsemi odgovornimi delavci naše dežele, je mnogo vprašanj, mnogo nalog. Težave so tako velike, da zahtevajo naporov, ki često niso več v soglasju z našimi močmi. Zato brezštevilna, vsakodnevna vprašanja zelo pogosto zamračujejo pogled našim aktivistom na prihodnost. Od tod izhaja tisto drobno delo, "delo na koščke", ki je največji sovražnik načrtnega, organiziranega dela. Ljudje imajo smisel za tisto, kar je važnejše, kar je usodnejše samo za določen trenutek in zato zaostajajo za potrebami bodočnosti, a zaostati pomeni podleči, izgubiti bitko. Tako delo "na koščke" vodi neizbežno v vsakodnevni praktičizem, ki je nesposoben dvigniti iniciativo množic od spodaj ter v birokratizem. In ne samo to, ta praktičizem lahko s tem okrepi sovražnike narodno - osvobodilnega gibanja, svobode in demokracije, ki bodo izkoristili vsako našo zaostajanje, vsako našo slabost in napako v delu.

(Se nadaljuje).

Pisma iz Naše Primorske

Naš naročnik Rudolf Može, je prejel od svojega brata sledeče pismo:

Trst, 12 oktobra 1945.

Dragi brat!

To pismo ti pišem iz bolnišnice. Bolan sem na zlatenici. Se en teden ostanim v bolnišnici potem morda grem nazaj v službo k angleškim okupacijskim četam. Domov me ne pustijo. To pismo ti pošiljam potom prijatelja angleža, mi ne moremo poslati nobenih pisem v inozemstvo.

Leta 1938. sem bil vpoklican k vojakom, ostal sem do leta 1940. Potem sem imel dopust, ostal sem leto dni doma. Klican sem bil pod orožje leta 1941 od tedaj pa do leta 1943 sem ostal pod orožjem, dokler me niso zajeli angleži. Zaplen sem kot sofer.

V fronti sem bil osem mesecev in sicer na Monte Cassinu, tam sem tudi obolel, bili smo cele dneve na dežju, ko sem obolel so me odpeljali v bolnišnico. Po mojem odhodu, to je drugi dan s angleži prebili vojno črto pri Monte Cassinu in vdrli proti Rimu.

Jaz sem imel iti k partizanom, a ravno tisti čas sem obolel in sem bil dva meseca v bolnišnici v Neapolju. Bil sem v nevarnosti in sem si moral skopati marsikatero luknjo za se skriti v nji. Spal sem pod milim nebom v dežju in

vodi po celi dan ali še več, brez jesti.

Ta teden me je prišla mama obiskati v Trst in je prinesla samo žalostne novice iz Senožeč. V Senožečah sta pred sednika okrajnega N. O. O. Ciril Pastalunov in Franc Jernejev. Iz naše vasi jih je padlo ali umrlo v ujetništvu v Nemčiji 45 ljudi, za 40 od njih se ne ve nič za nje, padli so sami dobri mladi fantje: Jože Hlapčev, Franc Pastalunov, Franc Skupnikov, Franc Krmov, Mrkušov, Franc Štefeto, Pepi Kovačev, Stanjo Smrčev, Janko Koritnikov, Janez Krmel in Jože Štibelnov. Stari oče Zavit, stari Skupnik in Pek Milič so umrli v Nemčiji, za Jožeta Mrkušovga se ne ve nič. Zvedel sem da je bil pri angležih kot jaz in potem je naredil prošnjo za iti k partizanom, to mi je povedal neki angleški vojak, tako imejte še upanje da še živi. Stara mati Mrkušova je še živa, vas vse lepo pozdravlja vseh skupaj. Je še pri dobrem spominu in je

obhajala 9. julija svoj rojstni dan, namreč sto let. Prišel je domov Franc Vidmarjev iz Pod Velba, iz Fancije in še več drugih se je oglasilo da so še živi, kjer doma so jih imeli za izgubljene. Iz Senožeč smo bili razkropljeni po celem svetu, ne moreš si predstavljati kako je bilo v naših krajih. V jetništvu (lagar) sem bil eno leto in pol. Trpeli smo in lačni bili, to je huda reč za kogar ni poiskusi. Srčno se zahvalim Merici Merkušovi, Petru, Rezi in njenemu možu.

Začasna meja gre pri Štorjah tako da Angleži so skoraj po celem Krasu, mi spadamo pod Ljubljano. Naš svak Zoran in Milka živita v Trstu imata lepega sina, tako da sva že dve leti strica. Zaključim to pismo za sedaj a so še druge reči, ki jih sedaj ne morem pisat.

Sprejmi srčne pozdrave od Može Franca.

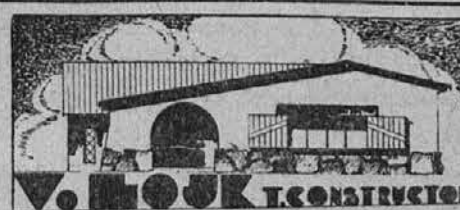
Rojaka Peter in Mirko Spacapan sta prejela pismo od sestre, katera se nahaja v Studencih pri Mariboru piše jim:

Studenci pri Mariboru, 16 avg. 1945.

Dragi vsi!

Po dolgem času imam zopet priliko da se Vam zopet javim.

Kakšen križev pot smo mi vsi napravili ali hvala Bogu vsi smo zdravi in živi, samo od Danice mož je padel v vojski. Naš Ladko je bil pri partizanih, ranjen je bil v levo roko ter je sedaj nesposoben za delo. Drugo leto če bo mogoče bo šel v zdravilna kopalnišča, da se mu kaj izboljša zdravje. Mi smo šele pred 14 dnevi prišli nazaj v Slovenijo ali za sedaj še nismo ničesar dobili nazaj, ležimo pač po tleh kakor smo se navadili, cela štiri leta smo se valjali kakor cigani. Ali kaj si moramo mi Slovenci, smo vedno tako nesrečni, komaj si malo urediš in pripraviš pa moraš že pustiti in bežati ali za sedaj mislim da je konec tega fašizma. Leta 1941 so nas Nemci izselili v Drvar v Bosno. Osem dni smo komaj bili tam ko so partizani zasedli Drvar in okolico to je bila prva vstaja, to je zgodovinski dan, 28. junij, tu je bilo središče vsega, bilo nam je zelo lepo z njimi, samo glede hrane je bilo težko, tam so namreč slabi kraji. Ta je tam v treh mesecih shujšal čez 30 kg. Kar smo tam jedli to je bilo samo vsak opoldan in do družega popoldneva ničesar in to je bila samo kaka voda brez kruha. Privadili smo se tudi na to, ali bilo nam je zelo lepo s partizani, to so edini ljudje kateri so pravični in pošteni. Pozneje smo šli do Zagreba in od tam smo zopet v Bosno blizu Sarajeva. Tukaj je bilo zelo slabo za hrano, kaj smo hoteli prodajali smo perilo in obleko toliko da smo se preživeli tako, da sedaj smo vsi goli. Danes smo taki siromaki kjer ne dobivamo nobene podpore, tata nima pokojnine od padca Sarajeva, to je že pet mesecev. Edino Oskar je že 1942 pobegnil iz Hrvatske v Ljubljano in tam dela za soferja, on nam sedaj da kaj denarja tako da imamo saj za kruh. Oskar je bil že parkrat pri teti Mariji, ona je zelo nesrečna, stric Miro je bil v nemškem lagarju Dachau in pozneje je prišel domov in lani je nesrečno končal, fašisti so jim pokradli vse, trgovino so jim popolnoma izropali, sedaj so tudi

PLANOS - CALCULOS
HORMIGON ARMADO
CONSTRUCCIONES

Pedro Morán 5130 U. T. 50-7186
Esc. Lope de Vega 2802 50-5995

oni zelo ubogi. V kratkem bo šla mama po dolgem času do tete Marije. Tukaj je sedaj tako pusto, najraje bi jo kam potegnili. Naša zemlja je zelo opustošena, saj ni nič čudnega, kjer so na vse strani kradli in vlekli, sedaj pa nimaš ničesar ne vem kako bo. Torej jaz mislim da boste sprejeli to pismo in se nadejam takojšnjega odgovora. Prav lepo vas pozdravljajo mama, teta in vsi ostali.

Vaša Pina.

Rojakinja Marija Pavlin, doma iz Šempasa pri Gorici je prejela sledeče pismo od prijateljice iz Sev. Amerike:

Rochade 23. sept. 1945.

Draga prijateljica Marija!

Namenila sem se ti pisati par vrstic, katere te bodo mogoče zanimale, niso vesele. Mogoče ti je kateri že pisal od doma, to kar ti bom jaz povedala mi je pisal brat Pepe, ki se še vedno nahaja v Franciji, njemu je pisala njegova žena Pavla. Sporočam ti imena fantov in mož, ki so žrtvovali svoja življenja za domovino: Ernestota Tinetovga iz Brea so ga ubili Nemci, njegov brat Edo je padel kadar je kapitulirala Italija. Dva sina od Malje Rovtarjeve tudi iz Brea, eden se je klical Mirko in drugi David sta bila ubita. Stanko Seletov iz Lupinj, eden Maloščev od Sv. Lucije so ga iskali tri tedne, našli so ga v Trnovskem Prozdu, pokopali so ga pri Sv. Luciji. Dva sinova od Haineta Rijavčevga, eden Marinov iz Vitovliji, eden Žulkin iz Vitovliji, eden Grudnov iz Užic, eden Bučkotov, eden Kinkinov, eden Komesarjev, eden Jenkov in Ivančkov iz Šempasa, ime mu je bilo Stanko, in dva Palacjeva iz Dolenj, eden Košutov iz Čikavca in mnogo drugih je bilo ubitih.

Za mojega brata Ladjkota tudi ne vejo če je živ ali mrtev, zelo žalostno je lahko mi verjameš da me tako srce boli, da ti nemoram povedati. Pepe tudi ne ve kedaj bo šel domov, ker ga tako pogrešajo in potrebujejo dalje mi je pisal, da ko je še bil on doma da so na Otavi in v Ozeljanu požgali nekaj hiš.

Omenil mi je tudi da je v dobil pismo od Matilde, da moja sestra Rozalija ne ve nič od njenega sina. Ljudje so prestali mnogo strahu, od strahu so se postarali za deset let. V naših krajih je zelo veliko pomanjkanje obleke in obuvala, takoj ko bo mogoče bom poslala kaj obleke in če mi bo Bog dal zdravja bom šla obiskat mojo rojstno vas.

Te pozdravlja Tvoja prijateljica
Alojzija Bavčar.

Naslednje pismo je prejel tovariš Mirko Ščurk, od matere iz Podgore pri Gorici:

Podgora 7-8-1945.

Dragi sin:

O priložnosti Ti pošiljam to pismo po naših amerikancih. Želim ti obilnega zdravja in sreče. Dobila sem Tvoje pismo 21. julija t. l. po tolikih letih. Veseli me ko pišeš da si se poročil, tudi Tvoja sestra Roza se je poročila 30. nov. 1944 tako da sem ostala sama. Njen mož je bil zrakoplovec, doma je iz Trsta, sedaj stanuje v Gorici in dela radijske aparate, njegov oče je bančni ravnatelj v Trstu, tako, da ji gre prav dobro. Jaz sem ostala sama, zdravlja imam malo, ali kaj hočem usoda je taka. Za sedaj ni nič boljše tukaj ali upamo, da se bo poboljšalo. Zrakoplovi nas ne hodijo več bombardirati, tako da gramo spat vsaj brez skrbi. Tvoji prijatelji so prišli že vsi domov srečno, samo Kamilo je padel pri partizanih. Poročen

je bil že v drugič, pustil je 4 otroke, njegova druga žena je bila iz Benetk. Ostali prijatelji so že vsi neporočeni. V Podgori jih še dosti manjka. Vas kot taka je malo poškodovana, kakor tudi tovarne ne, toda mosti čez Sočo so vsi porušeni. Angleži jih sedaj popravljajo, enega so že popravili za silo, da se gre lahko v Gorico. Naša hiša ni mnogo poškodovana, toda streha je precej prešetana in šipe so vse pobite.

Kar smo jih prestali ni mogoče popisati, ne vem kako smo še ostali živi. Dva meseca sem stanovala pri materi, dokler niso prišli naši rešitelji. Drugič ko bo mogoče ti bom pisala kaj več.

Sprejmite pozdrave od vsih naših.

Tvoja mama in Roza Naklo.

Naš rojak Franc Margon, je prejel od svojega brata iz Francije sledeče pismo:

Bches du Rhone 10-10-45.

Dragi brat in sestra:

Po dolgem času Vam vendar ponovno lahko pišem teh par vrstic z katerimi Vam hočem le v kratki vsebini nekoliko opisati življenje. Meseca februarja 1943 sem bil odpeljan od doma in sicer v Sardinijo, kjer sem bil uvrščen v delavske čete, sestavljene iz samih Primorcev. Vojaštvo italijanske vojske nas je strazilo. Življenje je bilo iz dneva v dan bolj kritično, posebno hudo je postalo ko je Italija kapitulirala. Prišli smo pod nemško oblast, tako smo ostali odrezani od vsih, pošne zveze z domom so prenehale. Čas te naše nepovezanosti z domom je bil še precej dolg, šele meseca julija tega leta sem prejel prve novice od doma.

Koncem leta 1943. smo vsi Primorci v Sardiniji zaprosili, da bi nam dovolili iti v vrste naših hrabrih borecev, zaprosilo nas je nad 5.000, a vse prošnje so vem. Naš svak je bil par mesecev v N. O. V. vrnil se je po dokončani vojni, radi tega ker je letnik 1902, drugače doma v naši mali vasici ni novosti, samo zelo mrtvo. Vsi fantje in možje rojeni bile zavrjnene. Edino kar smo dosegli je bilo to da smo se rešili italijanske komande. Tako smo leta 1944 prišli pod ameriško poveljstvo, amerikanci so nas odpeljali na Korziko, tu smo ostali skoraj do konca vojne, potem so nas odposlali v Francijo, kjer se še danes nahajamo, sicer pa upam da ne dolgo. Bliža se toliko zaželjeni dan naše povrnitve.

Novice ki sem jih prejel od doma so zelo dobre, rečem Vam da boljše nego sem pričakoval, do danes sem prejel od naše ljube mame že štiri pisma. Ne vem

ali Vam je znano da se je Ivanka poročila meseca maja 1942, njen mož je iz Križa pri Tomaju, sedaj živijo z mamo. Imajo enega sinčka, koliko je star ne 1910 do 1926, vseh je 19, so po večini v Titovi vojski, kar mi je dosedaj znano sta padla samo dva in sicer: eden od Stričevih in drugi Stempinov.

Justa mi je pisala da so vse srečno prestali in ostali živi, Jože je zaposlen na postaji v Herpeljeh, ona dela pri AVNOJ-u. Se pridno uči in dobro napreduje, posebno je veseli glazba, mali Vladimirček se igra in povprašuje po meni, kdaj da se vrnem da mu kupim kolo...

Od sestre Amalije nisem prejel nobene pisma, sicer mama mi je pisala da so tudi oni vse dobro prestali. Amalija ima še enega fantka, Toni je še v N. O. V., tako kar je naše družine so vsi srečno preživeli.

Kakor Vam je mogoče znano so v Juljski Krajini nove začasne meje, tako zaenkrat ne vemo čigavi da smo. Pri nas so sedaj Angleži, tam kjer je Justa so že priključeni k Novi Federativni Jugoslaviji. Bolj natančno Vam bodem pisal drugič.

Sprejmite srčne pozdrave od vsih doma, posebno od naše mame.

Mirko.

FERDINAND COTIČ

Trgovina z železnino, porcelano, steklenino. Vse gospodinjске potrebščine, kuhinjsko posodo emajlirano in aluminjasto, porcelan, steklenino, razno orodje, gradbeni material, itd.

LOPE DE VEGA 2989
vogal Cnel. RAMON LISTA

U. T. 50-1383

Bar in RESTAVRANT "MIRAMAR"

PARRILLA - PRVOVRSTNA KUHINJA - KEGLIŠČE

J. LAH

Avda. Fco. BEIRO 5294

U. T. 50 - 4300

Vsem cenjenim rojakom SE PRIPOROČA, DOBRO POZNANA

Krojačnica v Villa Devoto
LEOPOLD UŠAJ

Avda. Fco. BEIRO 5380

U. T. 50-4542

RESTAURACIJA "PRI ŠKODNIKU"

KROGLIŠČE IN KEGLIŠČE DOBRA POSTREŽBA

JOŽEF ŠKODNIK

AÑASCO 2652

U. T. 59 - Paternal - 8995

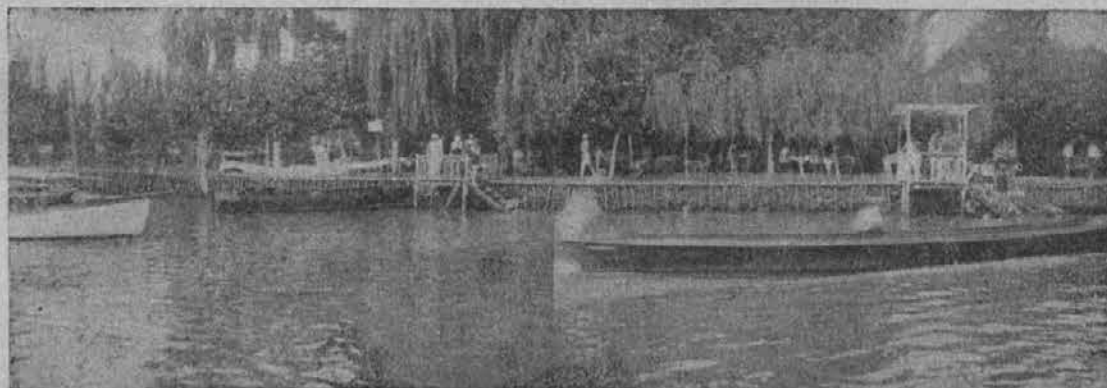
FRANC ŠTEKAR

STAVBINSKI PODJETNIK — ŽELEZOBETONSKA DELA
PRORAČUNI

RAMON L. FALCON 6371

U. T. 64-3084

RECREO "EUROPA"
Lastnika brata ROVTAR

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

U. T. 749-589

PRVOVRSTNI HOTEL
z najboljšo KAVARNO in RESTAVRACIJO

Prevoz s postaje TIGRE, F.C.C.A. do Recrea
in nazaj, odrasli \$ 1.—, otroci \$ 0.50

Keglišče, velika plesna dvorana. Prostor za PIK-NIK

P R A V I C A

Editado por las Sociedades D.K.D. Lj. Oder, S.P.D. I. Cankar y Agr. Yug. Libre - Com. Esloveno

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa

TRAGEDIJA ŽENSKEGA SPOLA

Največja nesreča za narodno zdravje v Sloveniji je stanje ženskega spola. Odkar je staro domovino okupiral sovražnik in se je proti njemu razvil ljudski odpor, so ženske podvržene silnemu duševnemu naporu. Strah in bojazen pred izgubo domačije in njihovih dragih nepopisno trpljenje in pomanjkanje, preteča nevarnost in izpostavljenost smrti, klanje in umori, skrb in žalost — vse to je povzročilo nevarno spremembo v ženski naravi. Na tisoče žensk in deklet je izgubilo naravno funkcijiranje spolnih organov. Marsikatera ženska že dve in tri leta ni imela mesečnega perila. V vseh takih slučajih se zdijo ženske naravno debele in človek bi mislil, da so v nosnem stanju. Slovenska dekleta niso bila še nikoli tako "debela" kot sedaj, zlasti mlajše deklice. Izjeme so redke. Mnogo dorastlih deklet še ni imelo nobene izkušnje z menstruiranjem. Angleški vojaški zdravniki so se za ta fenomen izredno zanimali in so nešteto slučajev preiskali. Ugotovili so, da so spolni organi mnogih dozorelih žensk razviti komaj

toliko kot pri desetletni deklici.

Ta problem dela velike skrbi partizanskim oblastim, kajti predpogoj vsakega naroda je zdravo in čvrsto ženstvo. Toda edina pomoč za odpravo tega žalostnega stanja je dolgotrajen počitek in mir. Tega pa na žalost danes v Sloveniji ni.

SANITEJSKE RAZMERE

V primeri z Američani, ki smo navajeni vzeti kopel najmanj po enkrat na teden, bi človek sodil, da so Slovenci nesnažni in nečisti ljudje. Koliko jih je, ki sploh nimajo kako priliko za kopel, tedensko ali kakršno koli? Zlasti v sedanjih vojnih razmerah. Toda navzlic tej neugodnosti so Slovenci snažni. Večina žensk in otrok hodi okrog bosonoga in noge si umivajo vsak dan. Bolhe in uši so velika nevarnost med vojaki in partizani smatrajo obe za naravni sovražnici. Najbrže jih ne pomanjkuje tudi v posteljah. Toda temu položaju je krivo pomanjkanje mila, katerega v osvobodjeni Sloveniji sploh ni. Človek mora občudovati naše rojake, ki so vseeno ostali snažni in čisti, četudi je pomanjkanje mila napravilo umivanje velik napor. Že leta se neka-

teri umivajo samo z vodo, toda to jih od snage ne zadržuje. Če želi kateri zavezniških oficirjev imeti svoje perilo oprano, mora sam preskrbeti pralni prašek. In ker je tega zmanjkalo že davno, so se morali zadovoljiti s pranjem brez mila. Skokice in lazice pa niso pogosti pojav med slovenskimi kmeti v normalnih časih in čim se razmere zboljšajo, bo konec tudi te nesnage.

Slovenske hiše po deželi so običajno čiste in snažne brez razlike, ali je gospodar bogatin ali siromak. Sobota je dan ribanja in čiščenja. Tla se morajo svetiti od beline. Postelje so napravljene vsako jutro in redki so slučajji, da bi bile v kakem neredu. Mize in stoli so čisti, umazane posode ni najti nikjer. Okenske zavese, večinoma domačega izdelka, so oprane in lepo zlikane. Vsa ta snaga in red dela bivanje v kmečkih hišah prijetno, hrano pa vabljivo in prikupno. Kot po navadi, je "velika hiša" še vedno obednica,

sprejemna soba in spalnica. V enem kotu je navadno razobešeno razpelo, obdano z božjimi podobami in raznimi verodostojnimi spričevali članov družine.

ŽIVEŽ

Živeža je bilo lansko leto v Sloveniji še precej, toda hrana je navadno ena in ista. Vojaki se gostijo z govedino in krompirjem po dvakrat na dan, za zajutrek pa se servira prežgana juha. Za civiliste je glavna hrana močnik, žgančica in polenta. Za spremembo pride na mizo tudi fižol in čebula, polenti pa solata. Lansko leto je tudi sadno drevje izredno dobro obrodilo in tudi jagod in grozdja je bilo v ozobilju.

(Se nadaljuje)

TRGOVINA JESTVIN

Oton Turel

ANDRES LAMAS 1265
U. T. 59-1892

PEKARNA in SLASČIČARNA

P. Benčič

Razvažanje na dom

Avenida J. Bautista Alberdi 356
U. T. 43-0860

Elegantne obleke po najnovejšem kroju, si lahko nabavite pri

Krojačnici "GORICA"

Franc Leban

WARNES 2191

TRGOVINA JESTVIN

Srečko Turel

TRELLES 1402 U. T. 59-4104

F. Vouk & L. Rojic

TRGOVINA JESTVIN

TRES ARROYOS 1600
U. T. 59-2153

MEHANIČNA DELAVNICA

Vsa v to stroko spadajoča dela izvršuje

ANTONO KLINC

TINOGASTA 4386-88

U. T. 50 - 5750

TRGOVINA JESTVIN

Srečko Turel

TRELLES 1402 U. T. 59-4104

Edini slovenski stavbenik v Saavedri Vam je na razpolago za načrte, betonske proračune in firmo

Andrej Božič

Tehnični konstruktor
DONADO 4876 U. T. 70-6112

Kadar se misliš preseliti poslužise PREVOZNEGA PODJETJA

ANTON BLAŽINA

PREVAŽANJE PO MESTU IN NA DEŽELO

TRIUNVIRATO 2789

U. T. 54 - 0257

Se priporoča rojakom dobro znana ČEVLJARNICA Delo solidno

L. Brankovič

MORLOTE 138 La Paternal

SASTRERIA DE MEDIDA FINA

ESTANISLAO MAURIČ

La casa mejor surtida en casimires de marcas acreditadas CREDITOS LIBERALES

TRELLES 2642

U. T. 59-1232

Josip Hlača

Mehanična delavnica

Villa Real 140 José Ingenieros
U. T. 757-640

RESTAVRACIJA

IVANČIČ RUDOLF

AÑASCO 2622

Pivarna Kroglišče in Keglišče

DJURO KOVAČ

SVEŽE PIVO

WARNES 2113

LA PATERNAL

Trgovina čevljev nudi izbiro povrstnih čevljev vseh vrst po res ugodnih cenah.

ŠOLSKE POTREBSČINE

ALBERT BELTRAM

DONATO ALVAREZ 2288

LA PATERNAL

TRGOVINA Z ŽELEZNINO

BAZAR

Zaloga raznovrstnih barv in firnežev

CENE ZMERNE

KAZIMIR SIRK

GAONA 2369

U. T. 59-1118

Rojaki! Nudi se vam prilika da ste po zmerni ceni lepo oblečeni

Krojačnica

FRANC MELINC

PAZ SOLDAN 4844

U. T. 59-1356